

A XI. Országos Honismereti Diáktábor

A honismereti mozgalom indulásakor arra vállalkozott, hogy a szocialista haza megszerettetésének alkotóműhelye legyen. Ennek az alkotóműhelynek tevékeny munkásai mindazok a diákok, akik — a honismereti munka iránt elkötelezett, lelkes pedagógusok irányításával — honismereti szakkörökben, alapszervezetekben, egyéni vagy csoportos gyűjtőmunkával a valóság kutatására, az őket körülvevő társadalom megismerésére vállalkoznak. A diák honismereti munka tehát nem valami sajátos, a honismereti mozgalom általános célkitűzéseitől eltérő tevékenység. Tartalmában és célkitűzéseiben azonos a honismereti mozgalom egészével. A diák szó az életkort, a 14—18 éves korosztályt jelöli, egyben azokra a szervezeti keretekre (iskola, kollégium) és tevékenységi formákra (szakkör, tábor stb.) is utal, amelyek meghatározzák a diákok honismereti munkáját.

A diákok körében végzett honismereti munka olyan rugalmas keretet ad a pedagógusoknak és az ifjúsági vezetőknek, amelynek szocialista tartalommal való megtöltése jól szolgálja a szocialista haza megismertetését és megszerettetését. A honismereti munka nemcsak kerete, eszköze is a cselekvő hazafiságra nevelésnek, a szocialista ember formálásának. Olyan, eddig talán nem eléggé kiaknázott nevelési lehetőségek rejlenek ebben a munkában, mint pl. az internacionalizmusra nevelés, a munkára, a dolgozó ember megbecsülésére, a szakma- és hivatásszeretetre, a közösségi életre nevelés, az önképzés igényének felkeltése minden honismereti munkába bekapcsolódó diákban.

A honismereti munka a szakmunkástanuló és középiskolás diák számára a valóság megismerését jelenti. A hon ismerete számukra több, mint a történelmi múlt ismerete. A szülőföldön levő újat akarják tetten érni úgy, hogy közben a jelenbe vezető utat is jobban megismerjék. Ezt a valóságkutató igényt, a ma diákjainak természetes érdeklődését példázza az a néhány — önkényesen kiragadott, de jellemző — dolgozatcím is, amelyet az 1977. évi Országos Diáknapiak Honismereti pályázataiból emeltünk ki: Szülőföldem fejlődése 1945-től, Iskolám KISZ-szervezetének története, A Hevesi Ákos Kollégium története, A komlói szénbányászat fejlődése és népgazdasági jelentősége, A mecseki bányászok társadalmi és szociális helyzete, Hatvan város felszabadítása, A kemenesmagasi Mg Tsz története stb.

Ugyanezt a jelenünkből kiinduló valóságmegismerő szükségletet elégíti ki a KISZ Központi Bizottsága akkor, amikor 1967 óta minden évben megrendezi az országos honismereti diáktáborokat. Táboraink programjának megtervezésénél ezt az igényt kapcsoljuk egybe az országos honismereti táborok elé állított legfontosabb követelménnyel: *a szocialista Magyarország megismertetésével és megszerettetésével.*

1977. nyarán — immár másodszer — Nógrád megye, ezúttal Salgótarján teremtette meg azokat a körülményeket, amelyek között eredményesen végezte munkáját a XI. Országos Honismereti Diáktábor. A város gazdag munkásmozgalmi múltjának és jövőbe mutató jelenének megismertetésével arról a folyamatról szándékoztunk képet adni, hogyan lett a Karancs-hegység alatti faluból bányász- és iparterület, majd város és megyeszékhely, egy új típusú szocialista város a szén iparteremtő, embert formáló erejének hatására. Folyamatában igyekeztünk bemutatni a Nógrád megyei munkások életmódjának alakulását és jelenlegi helyzetét. Ezért a szakcsoportok kialakításánál arra törekedtünk, hogy a különböző témák egymást kiegészítsék. Ez a magyarázata annak is, hogy ellentétben a korábbi táborok programjával, a salgótarjáni táborban nem voltak elkülönített néprajzi és helytörténeti jellegű szakcsoportok. Szervesen beépültek azonban a csoport tartalmi munkájába (szokások, hiedelem, viselet, lakás és berendezése) és kutatási módszereibe (kérdőív, interjú stb.) a néprajzi elemek.

A tábor lakói 9 szakcsoportban végezték munkájukat. Maguk jelölték meg — legalább egy hónappal a tábor megnyitása előtt — melyik szakcsoport munkájában kívánnak dolgozni.

Az 1. szakcsoport a kapitalista korszak proletár-életmódjának kutatásán belül a gazdasági világválság idején Belgiumba és Franciaországba került bányászok élményanyagát dolgozta fel és számos kapcsolódó tárgyi dokumentumot gyűjtött össze. Egy kis csoport a kétlakiság problémáit vizsgálta Kazáron. A bányával kapcsolatos hiedelmek és babonák gyűjtői nyomába szegődtek Bergmannak — vagy Bergmanningnak —, a félelemmel és tisztelettel övezett bányarémnek is.

A 2. szakcsoport az életmódkutatásnak a bányamunkásság társadalmi és kulturális életével kapcsolatos területeit vizsgálta és csokorba szedték az életmódnak megfelelő szokásokat is.

A munkáslakásokat, kolóniákat és azok berendezéseit mérte fel a 3. szakcsoport. Kiemelt kutatási területük Salgóbánya és környéke volt. A kolóniák létrejöttétől egészen napjainkig, Salgótarján új városképeinek kialakulásáig követték nyomon a fejlődést.

A 4. szakcsoport munkásmozgalom-történeti kutatásokat folytatott. Megismerkedtek a KMP baglyasaljai alapszervezetének 1925—1928 közötti működésével, a párt Nógrád megyei vezetői 1932-es letartóztatásának körülményeivel, az 1944. novemberi karancslejtősi ellenállási mozgalom történetével. A veteránokkal, illegális kommunistákkal folytatott beszélgetések, valamint az összegyűjtött, mindeddig féltve őrzött tárgyi dokumentumok (illegálisan terjesztett, Csehszlovákián át a Szovjetunióból Magyarországra átvitt rőpiratok, a dupla fenekű fiók, amiben ezeket rejtegették, a régi tagsági könyvek, oklevelek) és az ezekhez fűződő emlékek olyan gazdag érzelmi és eszmei élményanyagot nyújtottak a szakcsoportok tagjainak, amely nemcsak a tábor idejére adott lendületet munkájukhoz.

Hasonló élményekkel találkozottak az 5. szakcsoportban dolgozók is, akik a Vasas Szakszervezet történetét kutatták a Salgótarjáni Acélárugyárban és a vasipari kolónián.

A 6. szakcsoport szakmatörténeti kutatásokat végzett. A Salgótarjáni Öblösüveggyárban és Siküveggyárban kezdték munkájukat, s az üveggyári munkások otthonában folytatták a beszélgetést. Szabad idejükben az üveggyári KISZ-esek klubjában ismerkedtek a fiatalok életével. A szakmáról, a mesterség szeretetéről, az üveggyári munka szépségéről összegyűjtött vallomások, az üvegfúvók táncában rejülő ritmus életreszólan gazdagították a csoport tagjait.

A Nógrád megyei ifjúsági mozgalom 1945—1957 közötti történetét kutató 7. szakcsoportba elsősorban azok a honismereti szakköri tagok jelentkeztek, akik maguk is KISZ-vezetők. Elmélyült és gondos munkát végeztek.

Meggyőző bizonyítékot szolgáltatott a 8. szakcsoport tevékenysége arra, hogy a honismereti munka a közéletiségre felkészítésnek is jó iskolája. Ők azt vizsgálták, milyen hatással volt a szocialista ipartelepítés a nők társadalmi helyzetének változására. A női életutak rögzítése közben választ kerestek az egyenjogúság kérdésére is. A gyűjtőmunka során felfedezett, megoldásra váró problémák továbbgondolkodásra készítették őket, az ezt követő viták pedig megérelelték bennük a megoldásban való közreműködés igényét is.

A 9. szakcsoport komplex módon egyesítette a kutatás eddigi területeit. A csoport egy háromnemzedékes munkáscsalád életének változását dolgozta fel.

A XI. Országos Honismereti Diáktábor eredményesen végezte munkáját. A táborban 36 dolgozat készült. Ezekből hatot a szakmai vezetők kiemelkedőnek találtak, további tizet elismerésre méltónak tartottak. A szakmai vezetőség által nem jutalmazott pályamunkák készítői még a táborban további segítséget kaptak otthoni munkájukhoz. A táborban készített dolgozatokkal a táborozók részt vettek a Nógrád megyei Munkásmozgalmi Múzeum által meghirdetett pályázaton.

Gönczy Zsuzsanna

A nyíregyházi III. Honismereti Nyári Egyetem

1977. augusztus 4-én immár harmadszor nyitotta meg kapuit Nyíregyházán a Honismereti Nyári Egyetem. A rendező szervek, intézmények — a megyei tanács művelődésügyi osztálya, a Hazafias Népfront megyei bizottsága, a TIT megyei szervezete, a Bessenyei György Tanárképző Főiskola — a legaraválóbb embereiket adták a Nyári Egyetem intézőbizottságába. 13 előadásból merítettük az ismeretanyagot. Ezek sora kiegészült 2 nyíregyházi nagyüzem meglátogatásával, további 4 egésznapos kirándulással.

Az 1977-es Ady-év kapcsán három előadás foglalkozott Adyval. További két előadás a századforduló művészeti és építészeti irányzatait ismertette. A hallgatóság ezek után még nagyobb érdeklődéssel járta végig újra Nyíregyháza utcáit, vizsgálta a „köbezárt” várostörténetet. Ott hajózhattunk végig a Tiszán, ahol annakidején Széchenyi István „a munkát maga elkezdte”. 20 évvel ezelőtt 40%-os volt itt a vízborítás, ma pedig 10%-os! A nagyrabecsülésnek, a tiszteletadásnak mennyivel mélyebb érzésével álltunk ezután meg a nagy elődök, Széchenyi István, Vásárhelyi Pál e térségben állított szobrai előtt, s olvastuk Széchenyi szobortalapatán: „Két hatalmas versenge soká e róna bírásában: emberi szorgalom és a vizek ős eleme...” 1945 óta óriási munkálatok folytak s folynak itt ma is.

Másik két, nagy élményt adó kirándulás a megye műemlék-helyeinek, múzeumainak, építészeti kincseinek végiglátogatása volt. Jártunk a tiszalöki vízierőmű gátjain, géptermeiben, megcsodáltuk az emberi agy és kéz vívmányait. Jártunk a vajai vármúzeum termeiben, ahol hazánk történelmi eseményeiből, főleg a Rákóczi-szabadságharc vonatkozó emlékeiből a színhelyen nézhettük végig a tárgyakat, a képeket, az írásos emlékeket. Ugyancsak megnéztük s valóban megcsodáltuk a vásárosnaményi textil-, illetve vasipari gyűjteményt. Itt láttuk a megye legszebb és egyben leglátogatottabb művelődési házát is. Majd megnéztük a csarodai és a tákosi műemléktemplomot, a népi festésű mennyezetkockákat, a szöszékeket, a templomi kézimunkákat. Láthattuk a Rákóczit és Esze Tamás kurucait figyelő tarpai templomtornyokat s megpihenhettünk a tivadari Tisza-parti halásztanyán. Végül a nyírbátori gótikus református templom hajójában a zenei napok egyikén meghallgattuk Bach karácsonyi oratóriumát, majd Vivaldi: A négy évszak című zenéjét a nemzetközi ifjúsági vonószene-kar előadásában. A városnéző sétán két gyárat is meglátogathattunk, amelyek nemrég épültek, illetve új részleggel bővültek. Az egyik a Papírgyár volt, amely 4 év alatt háromszor lett kiváló vállalat, s a megye ipari termékeinek 10%-át termeli. A másik a Taurus gumigyár nyíregyházi egysége. Az utolsó előadást a KSH megyei igazgatóságának vezetőjétől kaptuk. Szabolcs-Szatmár gazdasági fejlődése volt a téma s az előadó igen szemléletesen ismertette a megye jelenlegi állapotát, eredményeit, problémáit, terveit.

Ritka, különleges élményt jelentettek az Ady-vonatkozású ismertetések. Először az a három előadás, amely egyrészt Ady és Móricz kapcsolatát, másrészt Ady indulását, illetve gondolati örökségét tárgyalta. Tisztelettel adózhattunk Nagykárolyban a